

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

філологічний факультет

(назва інституту/факультету)

Кафедра журналістики

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Історія преси Буковини

(вказіть назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

вибіркова

(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма «Видавнича справа та медіаредагування»

Спеціальність 061 Журналістика

Галузь знань 06 Журналістика

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

філологічний факультет

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

Розробник: к.н.с.к., асист. Попович Ю. О.

Профайл викладача (-ів) <https://www.journalistic.space/julia-popovych/>

Контактний тел. 58-47-02

E-mail: y.popovych@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=638>

Консультації

Очні консультації: щотижня

Онлайн-консультації: Google Meet

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Курс призначений для вивчення та аналізу основних історичних фактів української журналістики, зокрема преси Буковини.

2. Мета навчальної дисципліни: Формування в студентів уявлення про історичні закономірності розвитку української журналістики та національних систем ЗМІ, вивчення найважливіших історичних етапів її розвитку. Курс „Історія преси Буковини” спрямований на студентське знання історичних умов розвитку української преси на території Буковини, покликаний спроекувати отримані знання на конкретну практичну роботу, враховуючи історичний досвід функціонування української преси на території Буковини, практично використовувати ці знання у професійній роботі у галузі журналістики. Також, сформувати у студентів вміння бачити розвиток сучасної журналістики в історичному зрізі. Крім того, матеріал курсу може бути використаний у процесі наукових досліджень.

Дисципліна „Історія преси Буковини” спрямована на те, щоби студенти на практиці могли використовувати історичний досвід роботи українських періодичних видань в умовах полінаціональності краю, навчити студентів аналізувати історичний матеріал, а також використовувати його для роботи в умовах редакції. Крім того, для сфери наукових досліджень. Студенти повинні навчитися розуміти суспільно-історичні процеси розвитку української преси Буковини.

3. Пререквізити.

Актуальні питання історії та культури України

Вступ до спеціальності

4. Результати навчання

ЗК1. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації зрізних джерел.

ФК2. Здатність використовувати знання й вміння у галузі журналістики та соціальних комунікацій для освоєння фундаментальних розділів загальної теорії комунікацій.

ФК4. Здатність використовувати вітчизняний і світовий досвід у галузі соціальних комунікацій.

ФК12. Здатність використовувати знання з історії та теорії видавничої справи при створенні видавничого продукту.

РН14. Використовувати знання з історії та теорії видавничої справи, журналістики при створенні видавничого продукту.

РН8. Застосовувати знання про принципи роботи світових, національних та регіональних медіасистем у професійній діяльності.

знати:

- що собою являє україномовна преса Північної Буковини;
- суспільно-політичні процеси на Буковині з 1873 року до закінчення Другої світової війни;
- основні проблеми української преси, зазначеного періоду;
- національну та міжнаціональну проблематику у пресі;
- проблематику внутрішньо- та зовнішньополітичну;
- основні теми у соціально-політичній проблематиці тогочасної преси.

уміти:

- застосовувати набуті знання у роботі;
- використовувати здобуту інформацію для практичної діяльності;
- робити огляд історичних матеріалів з преси на певну тему;
- спираючись на історичні матеріали, виділяти у сучасній пресі основні проблемні питання;
- аналізувати історичну та сучасну інформацію з політики, економіки, соціальних питань та ін.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни «Історія преси Буковини»												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин					Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота		індивідуальні завдання
Денна	III	V VI	6	180	1 1	36	27			113	4	залік екзамен

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

V семестр

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Виникнення журналістики на Буковині: суспільно-політична ситуація та історичні умови розвитку преси													
Тема 1. Періодизація курсу. Суспільно-політична ситуація та історичні умови розвитку преси на Буковині.	14	2	2				10							
Тема 2. Урядова та неурядова австрійська періодика. Зародження суспільно-культурного піднесення українців Буковини.	15	2	2			1	10							
Тема 3. Початок організованого національно-культурного та політичного руху українців Буковини. Українська інтелігенція та її роль у зародженні і розвитку національної преси.	14	2	2				10							

Тема 4. Модульна контрольна робота	2	2											
Разом за ЗМ1	45	8	6		1	30							
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Буковинська україномовна періодика доби Австро-Угорщини.												
Тема 5. Перші україномовні альманахи, журнали та газети. Початки української видавничої справи на Буковині. Політичне протистояння українських громадських товариств.	15	2	3			10							
Тема 6. Боротьба українських політичних партій. Розвиток україномовної преси.	15	2	3			10							
Тема 7. Газета «Буковина»: роль Ю.Федьковича у її редагуванні. Дискусія між Вартовим та Драгомановим.	15	2	2		1	10							
Тема 8. Модульна контрольна робота	2	2											
Разом за ЗМ1	47	8	8		1	30							
Усього годин	92	16	14		2	60							
VI семестр													
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 3. Буковинська видавнича справа та журналістика кінця XIX- початку XX ст.												
Тема 1. Початки української видавничої справи. Українські видавництва. Друкарні.	17	3	3		1	10							
Тема 2. Періодична преса Буковини перших двох десятиліть XX ст.	16	3	3			10							

Тема 3. Модульна контрольна робота	2	2											
Разом за ЗМ 3	35	8	6		1	20							
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 4. Розвиток буковинської періодики та видавничої справи міжвоєнного періоду – II пол. XX ст.												
Тема 4. Буковинська преса міжвоєнного періоду.	15	4	2			9							
Тема 5. Газета «Час» та її роль в історії розвитку української журналістики.	11	2	1			8							
Тема 6. Національно спрямовані видання на Буковині 1930-х рр. XX ст.	12	2	2			8							
Тема 7. Періодика на Буковині другої половини XX ст.	13	2	2		1	8							
Тема 8. Модульна контрольна робота	2	2											
Разом за ЗМ 4	53	12	7		1	33							
Усього годин	88	20	13		2	53							

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№	Назва теми
V семестр	
1	Суспільно-політичні умови розвитку Буковини у другій половині XIX століття. Стан політики Австро-Угорської монархії щодо національних меншин. Українці в умовах Австро-Угорщини.
2	Урядова та неурядова преса Буковини. Німецько-, румуно-, польсько- івритомовні часописи Чернівців.
3	Національно-культурне піднесення на Буковині. Діяльність інтелігенції. Діяльність українського вчителства на Буковині.
VI семестр	
1	Українське відродження на Буковині. Українські культурно-політичні діячі. Розмаїття українських періодичних видань.
2	Протистояння українських громадських товариств. Внутрішня ідейна боротьба в українському суспільстві. Боротьба політичних партій. Професійні періодичні видання краю.
3	Видавнича справа на Буковині. Діяльність урядових та неурядових українських та неукраїнських друкарень.

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни за рішенням кафедри (викладача).

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю, методи навчання

МН1 – словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія тощо).
 МН2 – практичні заняття.
 МН3 – робота з матеріалами медіа.
 МН6 – наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали тощо).
 МН9 – самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни. Формою підсумкового контролю: залік, – екзамен.

Засоби оцінювання

МО2 – тести, опитування, контрольні, самостійні роботи за індивідуальними завданнями.

МО4 – звіти, реферати, статті.

МО6 – презентації результатів виконання завдань.

5-й семестр – МО8 – залік.

6-й семестр – МО8 – іспит

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Розподіл балів, які отримують студенти (залік)

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
6	7	7	10	7	6	7	10		

Для прикладу (екзамен)

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 3			Змістовий модуль 4					40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
5	5	10	6	6	6	7	15		

5. Рекомендована література -основна

1. Буковина – її минуле і сучасне / За ред. Д.Квітковського, Т.Бриндзана, А.Жуковського. – Париж; Філадельфія; Детройт, 1956. – 965 с.
2. Буковина. Визначні постаті: 1774 – 1918 (Біографічний довідник) / Автор-упор. О.М.Павлюк. – Чернівці: Золоті литаври, 2000. – 252 с.
3. Буковина: історичний нарис. – Чернівці: Зелена Буковина, 1998. – 416 с.
4. Галіп Т. З моїх споминів. З молодечих літ // Буковинський журнал. – 1994. – № 1 – 2. – С. 152 – 179.
5. Горбатюк О. З листів Степана Смаль-Стоцького до Івана Франка / Горбатюк О. // Буковинський журнал. – 2007. – № 4. – С. 254 – 265.

6. Гречанюк А. Газета “Буковина” і брати Воробкевичі // Науковий вісник Чернівецького університету. – Слов’янська філологія. – Випуск 106. – Чернівці: Рута, 2001. – С.87 – 93.
7. Гречанюк А. Газета “Буковина” та її роль у громадському й літературному житті краю // Науковий вісник Чернівецького університету. – Слов’янська філологія. – Випуск 87. – Чернівці: Рута, 2000. – С. 61. – 65.
8. Гречанюк А. Газета “Буковина” у творчій долі Марка Черемшини // “Покутська трійця” й літературний процес в Україні кінця ХІХ – початку ХХ століть. (До 130-річчя від дня народження Василя Стефаника і Леся Мартовича). Матеріали наукової конференції. Дрогобич, 14 – 15 травня 2001 року. – С.49 – 54.
9. Гречанюк А. Газета „Буковина”. До проблеми розвитку журналістики на Буковині // Буковинський журнал. – Випуск 3. – 2006. – С. 172 – 1178.
10. Гречанюк А. Історія української преси на Буковині: Методичні рекомендації. – Чернівці: Рута, 2008. – 32 с.
11. Гречанюк А. Літературні дискусії кінця ХІХ століття на сторінках “Буковини” // Буковинський журнал. – Випуск 2. – 2003. – С. 205 – 210.
12. Гречанюк А. Літературно-критична діяльність Л.Турбацького у газеті “Буковина” // Науковий вісник Чернівецького університету. – Слов’янська філологія. – Випуск 146 – 147. – Чернівці: Рута, 2002. – С. 266 – 271.
13. Гречанюк А. Остап Луцький – літературний критик (на матеріалі газети “Буковина”). – Біблія і культура. – Випуск 4. – Чернівці: Рута, 2002. – С. 204 – 207.
14. Гречанюк А. Першопублікації О.Кониського на сторінках газети “Буковина” // Буковинський журнал. – Випуск 3-4. – 2004. – С. 193 – 202.
15. Гречанюк А. Становлення літературного імені Ольги Кобилянської в газеті “Буковина” // Науковий вісник Чернівецького університету. – Слов’янська філологія. Ольга Кобилянська – письменниця і громадянка: національне і загальнолюдське. До 140-річчя від дня народження. – Випуск 216 – 217. – Чернівці: Книги -ХХІ, 2004. – С. 63 – 67.
16. Даниленко В. Академік С. Смаль-Стоцький. Життя і діяльність / Даниленко В., Добржанський О. – К. – Чернівці, 1996. – 232 с.
17. Добржанський О. Національний рух українців Буковини другої половини ХІХ – початку ХХ ст.. – Чернівці: Золоті литаври, 1999. – 574 с.
18. Засенко О.Є. Осип Маковей (Життя і творчість). – К.: Дніпро, 1968. – 220 с.
19. Історія української літературної критики. Дожовтневий період / М.Д.Бернштейн, Н.Л.Калениченко, П.М.Федченко та ін. – К.: Наук. думка, 1988. – 456 с.
20. Історія української преси ХХ століття: Хрестоматія: Навч. посібник для студ. гуманіт. спец. вузів / Упоряд. О.Мукомела. – К.: Наша культура і наука, 2001. – 350 с.
21. Колодій О.В. Відкрита сторінка забутого // Буковинський журнал. – 2000. – № 3-4. – С. 135 – 144.
22. Левенець Ю. Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга половина ХІХ – початок ХХ століття). – К.: Стило, 2001. – 585 с.
23. Никоненко П.М. Сидір Воробкевич. Життя і творчість. – Автореф. дис. канд. філол. наук – Чернівці, 1974. – 18 с.
24. Огієнко Іван. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. – Репринтне видання 1918 року. – К.: “Абрис”, 1991. – 272 с.
25. Погребенник Ф.П. Осип Маковей. Критико-біографічний нарис. – К.: Держлітвидав України, 1960. – 133 с.
26. Попович О. Роль Осипа Маковея як редактора газети “Буковина” у популяризації слов’янських і європейських літератур // Х Всеукраїнська славістична конференція “Духовне відродження слов’ян у контексті європейської та світової культури” (Тези доповідей). – Чернівці, 1992. Т.1. – С. 95.
27. Попович О.О. Осип Маковей – літературний критик: Конспект лекцій. – Чернівці: Рута, 1999. – 39 с.
28. Сінченко Г.І. Юрій Федькович – редактор газети “Буковина” // Українське літературознавство. – Львів: Вища школа, 1984. – Вип.. 43. – С.32 – 35.

29. Федькович Юрій. Твори: В 2-х т. Т.2: Повісті, оповідання, казки, драматичні твори. Листи / Упоряд. і приміт. М.Ф.Нечитайюка. – К.:Дніпро, 1984. – 426 с.
30. Юрійчук М.І. Омелян Попович // Письменники Буковини другої половини ХІХ – першої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 1. – Чернівці: Прут, 2001. – С.152 – 159.
31. Юрійчук М.І., Івашкевич З.А. Юрій Федькович: Семінарії. – К.: Вища школа, 1981. – 229 с.
32. Буковина. Визначні постаті: 1774 – 1918 (Біографічний довідник) / Автор-упор. О.М.Павлюк. – Чернівці: Золоті литаври, 2000. – 252 с.
33. Буковина: історичний нарис. – Чернівці: Зелена Буковина, 1998. – 416 с.
34. Буковина – її минуле і сучасне / За ред. Д.Квітковського, Т.Бриндзана, А.Жуковського. – Париж; Філадельфія; Детройт, 1956. – 965 с.
35. Галіп Т. З моїх споминів. З молодечих літ // Буковинський журнал. – 1994. - № 1 – 2. – С. 152 – 179.
36. Дей О.І. Словник українських псевдонімів та криптонімів (ХVІ – ХХ ст.). – К.: Наукова думка, 1969. – 559 с.
37. Дей О.І Українська революційно-демократична журналістика: Проблеми виникнення і становлення. – К.: вид-во АН УРСР, 1959. – 492 с.
38. Дмитрук В.Т. Нарис з історії української журналістики ХІХ ст.. Посібник для студентів фак. журналістики. – Львів: Вид-во Львівського у-ту, 1969. – 145 с..
39. Добржанський О. Національний рух українців Буковини другої половини ХІХ – початку ХХ ст.. – Чернівці: Золоті литаври, 1999. – 574 с.
40. Енциклопедія українознавства: Словникова частина / За ред. В.Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – 930 с.
41. Животко А. Історія української преси / З передмовою К.Костева. – Мюнхен, 1990. – 334 с.
42. Засенко О.Є. Осип Маковей (Життя і творчість). – К.: Дніпро, 1968. – 220 с.
43. Ігнатієнко В. Бібліографія української преси (1816 – 1916 рр.). – Х., К.: Держлітвидав України, 1930. – 340 с.
44. Історія української дожовтневої журналістики. – Львів: Вища школа, 1983. – 511 с.
45. Історія української літературної критики. Дожовтневий період / М.Д.Бернштейн, Н.Л.Калениченко, П.М.Федченко та ін. – К.: Наук. думка, 1988. – 456 с.
46. Історія української преси ХХ століття: Хрестоматія: Навч. посібник для студ. гуманіт. спец. вузів / Упоряд. О.Мукомела. – К.: Наша культура і наука, 2001. – 350 с.
47. Колодій О.В. Відкрита сторінка забутого // Буковинський журнал. – 2000. – № 3-4. – С. 135 – 144.
48. Коржупова А.П. Розвиток української літератури на Буковині (Кінець ХІХ – початок ХХ століття) // Письменники Буковини початку ХХ століття. – К.: Держлітвидав України, 1958. – С. 3 – 22.
49. Левенець Ю. Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга половина ХІХ – початок ХХ століття). – К.: Стило, 2001. – 585 с.
50. Масан О.І. З літопису української преси на Буковині // Засоби масової інформації Чернівецької області: Довідник / Упоряд. Б.Загайський, О.Сенчик. – Чернівці, 1996. – С. 3 – 12.
51. Никоненко П.М. Сидір Воробкевич. Життя і творчість. – Автореф. дис. канд. філол. наук – Чернівці, 1974. – 18 с.
52. Огієнко Іван. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. – Репринтне видання 1918 року. – К.: “Абрис”, 1991. – 272 с.
53. Піддубний Г. Преса на Буковині: Матеріали до історії української преси // Червона преса. – 1927. – № 6. – С. 25 – 30.
54. Погребенник Ф.П. Осип Маковей. Критико-біографічний нарис. – К.: Держлітвидав України, 1960. – 133 с.
55. Погребенник Ф.П. Юрій Федькович і газета „Буковина” // Радянське літературознавство. – К.: Наукова думка, 1966. - № 4. – С. 41 – 46.

56. Попович О.О. Осип Маковей – літературний критик: Конспект лекцій. – Чернівці: Рута, 1999. – 39 с.
57. Попович О. Роль Осипа Маковея як редактора газети “Буковина” у популяризації слов’янських і європейських літератур // X Всеукраїнська славистична конференція “Духовне відродження слов’ян у контексті європейської та світової культури” (Тези доповідей). – Чернівці, 1992. Т.1. – С. 95.
58. Романюк М.М. Українська преса Північної Буковини (1870 – 1918 рр.). – Львів, 1998. – 220 с.
59. Романюк М.М., Галушко М.В. Українські часописи Північної Буковини (1870 – 1940 рр.): Історико-бібліографічне дослідження. – Львів: Фенікс. 1999. – 428 с.
60. Сінченко Г.І. Юрій Федькович – редактор газети “Буковина” // Українське літературознавство. – Львів: Вища школа, 1984. – Вип.. 43. – С.32 – 35.
61. Українська Літературна Енциклопедія: В 5 т. – К.: Голов. ред. УРЕ ім. М.П.Бажана, 1988. – Т.1. – 536 с.
62. Українська Літературна Енциклопедія: В 5 т. – К.: Голов. ред. УРЕ ім. М.П.Бажана, 1990. – Т.2. – 576 с.
63. Українська Літературна Енциклопедія: В 5 т. – К.: Голов. ред. УРЕ ім. М.П.Бажана, 1995. – Т. 3. – 469 с.
64. Федченко П.М. Матеріали з історії української журналістики: Учб. посібн. для фак. журналістики ун-тів УРСР. – Вип. 1. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1959. – 338 с.
65. Федькович Юрій. Твори: В 2-х т. Т.2: Повісті, оповідання, казки, драматичні твори. Листи / Упоряд. і приміт. М.Ф.Нечиталюка. – К.:Дніпро, 1984. – 426 с.
66. Юрійчук М.І., Івашкевич З.А. Юрій Федькович: Семінарій. – К.: Вища школа, 1981. – 229 с.
67. Юрійчук М.І. Омелян Попович // Письменники Буковини другої половини ХІХ – першої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 1. – Чернівці: Прут, 2001. – С.152 – 159.
68. Яременко В.В. Деякі особливості журналістського процесу на Україні в дорадянський період і проблеми його вивчення. – К.: Вища школа, 1976.
69. Енциклопедія українознавства: Словникова частина / За ред. В.Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – 930 с.
70. Жуковський А. Історія Буковини. Частина друга. Після 1774 р. – Чернівці: Видавнича спілка “Час”, 1993. – 223 с.
71. Історія міст і сіл УРСР. Чернівецька область. – К.: Голов. ред. УРЕ ім. М.П.Бажана, 1969. – 706 с.
72. Левенець Ю. Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга половина ХІХ – початок ХХ століття). – К.: Стило, 2001. – 585 с.
73. Михайлин І. Історія української журналістики: Книга перша. Підручник. – Харків: ХІФТ, 2000. – 279 с.
74. Огієнко І. Історія українського друкарства / Упоряд., авт. передмови М.С.Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2007. – 536 с.
75. Огієнко Іван. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. – Репринтне видання 1918 року. – К.: “Абрис”, 1991. – 272 с.
76. Сележан Й. Епоха Франца-Йосифа і кінець монархії: 1848 – 1918 // Р.Ф.Кайндль. вікно в європейську науку. Матеріали ІІ Міжнародного семінару “Кайндлівські читання”, 28-29 травня 2005 р. – Чернівці: Прут, 2005. – 388 с.
77. Скорейко Г. Населення Буковини за урядовими переписами ІІ пол. 19 – поч. 20 ст. – Автореф. дис. канд. іст. наук – Чернівці: Рута, 1998. – 16 с.
78. Тимошик М. Історія видавничої справи: Підручник. – 2-ге вид., виправлене. – К.: Наша культура і наука, 2007. – 496 с.
79. Українська Літературна Енциклопедія: В 5 т. – К.: Голов. ред. УРЕ ім. М.П.Бажана, 1988. – Т.1. – 536 с.
80. Українська Літературна Енциклопедія: В 5 т. – К.: Голов. ред. УРЕ ім. М.П.Бажана, 1990. – Т.2. – 576 с.

81. Українська Літературна Енциклопедія: В 5 т. – К.: Голов. ред. УРЕ ім. М.П.Бажана, 1995. – Т. 3. – 469 с.
82. Федорак В., Черкач Н. Історія рідного краю. Підручник для 7 – 11 класів. – Чернівці, 2000. – 175 с.
83. Федькович Юрій. Твори: В 2-х т. Т.2: Повісті, оповідання, казки, драматичні твори. Листи / Упоряд. і приміт. М.Ф.Нечитайюка. – К.:Дніпро, 1984. – 426 с.
84. Яременко В.В. Деякі особливості журналістського процесу на Україні в дорядянський період і проблеми його вивчення. – К.: Вища школа, 1976.